

Милутин Тадић¹

ЦРТАНИ ХУМОР У НАСТАВИ ГЕОГРАФИЈЕ

Извод: У свим уџбеницима и приручницима које сам писао, или у чијем сам писању и илустровању учествовао, увек се налази и понеки квадрат пригодног цртаног хумора. Најбољи пример за то је књижица „Географија 5 – приручник за наставнике” (Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2002) која је илустрована искључиво квадратима цртаног хумора. То, као и чињеница да раније цртаног хумора у нашој географској уџбеничкој литератури није било, даје ми за право да кажем пар речи на ту тему.

Кључне речи: цртани хумор, настава географије.

Вулгаризација географије?

Час географије може се почети на разне начине – питањима, читањем занимљивих одломака, асоцијацијама, слајдовима, филмским исечцима итд. Било који начин да се изабере, увек је циљ да се ученици у старту заинтересују (придобију) за одређену географску тему. Наставникова преозбиљност може бити велика сметња у остварењу тог циља. Деца су увек спремна за игру и шалу, па зашто то не искористити?

Код нас се често погрешно схвата свако одступање од строго озбиљног приступа. То је вулгаризација науке! – дочекаће хорски дежурни критичари сваки покушај да се смешно искористи у настави. Да другде није тако, уверићемо се ако погледамо уџбенике за све нивое школовања у земљама које имају много дужу школску традицију од наше.

Мени најдражи квадрати цртаног хумора

Своја предавања на Географском факултету понекад почињем тако што без речи пројектујем одговарајући квадрат цртаног хумора. Смешно почива на супротности између оног што се опажа и оног што се замишља – у нескладу између реалног и апстрактног – и када слушаоци изненада опазе поменуту неподударност у учионици се зачује смех. Овде ћу показати неколико од, по мени, врло успешних квадрата цртаног хумора који су

---

¹ Др Милутин Тадић, редовни професор, Географски факултет, Београд.

употребљиви у настави географије. Уз сваку слику даћу кратак коментар који бих рекао и на часу географије.

Мика је добар спортиста али лош географ

Без географије нигде нећемо стићи. Одлична илустрација за расправу о томе зашто су данас све потребна географска знања (видети „Географска читанка за 6. разред основне школе”, стр. 10–14).

Географи лече свет. Ако се Земља у целини посматра као живо тело, и ако, у складу с тим, Земљина кора представља њен скелет, воде њен крвоток и шуме њена плућа, шта је онда човек (односно – људско друштво)? Одговор не иде на част човеку јер је он једино живо биће које наноси штету Земљи. Зато је један од задатака савремене географије да предвиди (да стално указује) на могуће негативне последице човекове активности као и да предлаже начине како да се исправе већ учињене грешке.

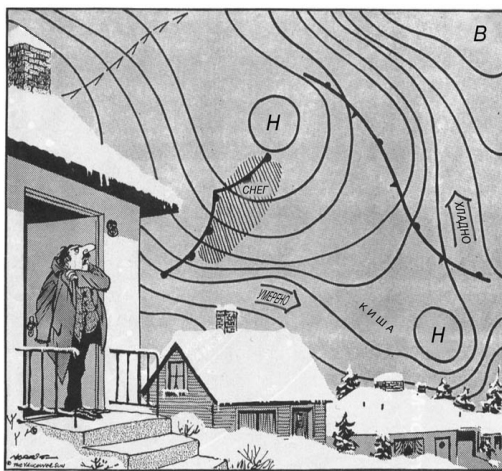
Како је настао космос?

Једноставно – биг-банг... и готово. Наставник географије у основној школи „по службеној дужности” предаје и основна астрономска знања. Када се поведе разговор о васиони, ученици редовно питају како је настала васиона. Уместо да наставник каже – Волели би и одрасли да постоји неко ко им то може објаснити! – може се извући помоћу овог цртаног хумора, рекавши да је то питање који сваки човек без изузетка поставља и да већина научника сматра да је настао у великом праску пре око 14 милијарди година, итд... итд.

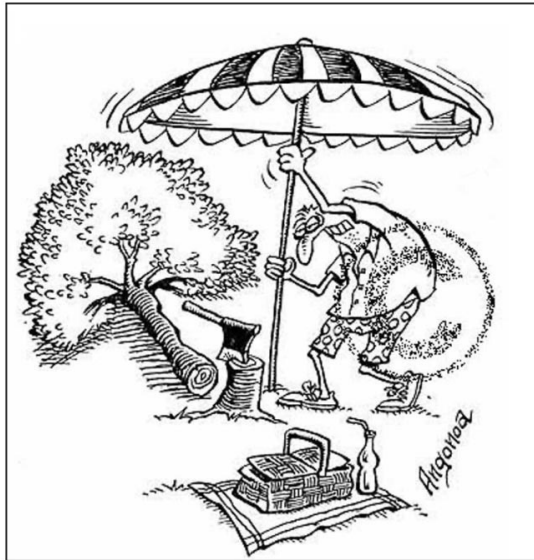
Карту читај – никога не питај. Географска карта је знак препознавања географије али је не користе само географи. Са собом је обавезно носе возачи, планинари, војници, грађевинари, морнари и научници разних усмерења (метеоролози, биолози, медицинари, геолози и др.). Карте се данас срећу на сваком кораку (дневне новине, ТВ, уџбеници). Због тога је картографска писменост саставни део опште културе савременог човека.

Важно је снаћи се (оријентисати се). У свету су веома популарна и раширена спортска такмичења у оријентационом кретању – *оријентациони крос*. Међународна такмичења одржавају се у доста тешким условима, на непрегледном земљишту. Дужина стаза за жене је 6–8 км, а за мушкарце 12–15 км. Такмичари треба да знају „читање” карата, морају бити брзи и издржљиви. Осим тога, морају бити и сналажљиви, што је нагласио цртач овом својом досетком.

– Искрено речено... изглед неба нимало ми се не допада.

Сви смо ми синоптичари. На основу података који се сабирају у метеоролошким центрима израђују се синоптичке (временске) карте. На тим картама су условним знацима и бројкама убележени основни подаци о стању времена на свим осматрачким тачкама. Линеје зване изобаре спајају места са истим ваздушним притиском. Помоћу синоптичких карата синоптичар одређује, својства, брзину и правац кретања ваздушних маса и даје прогнозу времена за текући дан и за наредне дане.

После мене потоп. Људи су се дуго времена бахато односили према природи сматрајући да је могућност њеног „самооздрављења” безгранична. Заборављали су да је Земља заједнички дом свих људи (свих живих бића) и да је треба сачувати за будуће генерације. Човек мора гајити биљке, мора копати руду, трошити воду, градити... али то мора чинити крајње разумно. Гледано у целини, људи од природе не требају узимати ништа што није неопходно, а гледано појединачно – најмање што може учинити свако од нас је да не трошимо (купујемо) ништа што нам није баш преко потребно.

Наставников коментар није обавезан. Уместо коментара, наставник може повести разговор који ће усмеравати ка разјашњавању неподударности између реалног и апстрактног, тј. ка откривању идеје на којој почива пројектована слика. Дискусија се може отворити питањима: *О чему говори ова карикатура? Шта је овде супротстављено? Сећате ли се још неке карикатуре на ту тему?* Такође, ученицима се може дати задатак да сами, на часу или код куће, цртаним хумором илуструју одређену географску тему, а они том позиву неће одолети.

Хумористичан и комичан

Тешкоћа је у томе што се код нас често не прави разлика између појмова „хумористичан” и „комичан”. Комично је све што је смешно, па и оно што изазива смех без икаквог циља (лакрдија), док је хумор највиши облик комике. За разлику од ироније (коју многи наставници воле и једино примењују), хумор почиње смехом, а завршава се озбиљношћу. *Хумор је, дакле, шала иза које се крије озбиљност* и као такав идеалан је да се примени у настави.

За наставу географије најпрактичнији је цртани хумор², јер у цртеж улази све оно што може да се замисли, па према томе и оно што је погрешно, апсурдно и немогуће. Приликом избора наставник треба водити рачуна да цртани хумор мора бити једноставан, сажет, визуелно упечатљив и лако схватљив (примерен узрасту ученика).

Литература

- Тадић, М. (2001). *Географија 5 – приручник за наставнике*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Тадић, М. (2004). *Астрономија – поглед ка звезданом небу*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

---

² Да би се уверили колика је моћ цртаног хумора уопште, треба се само сетити утицаја кога су протеклих година на све нас имали графике и цртежи уметника Југослава Влаховића у „Нину” и Душана Кораксића у „Времену”.